

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Caput 2,3,4,5 & 6

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

coit & p^rimum dⁱu artificiales; reliqua n^o p^ria
artificiales p^ria naturae s^ut. Et licet ars solida
figura¹ aut p^rducere possit p^r t^u eadem
natura a natura p^rducere formas spirituales ut cum
ex multis alijs manifestum est tunc est pars quo
modo noscitur q^uo spe^{re} essentiali a p^ria l^oca
vina dⁱfert.

Capitulum 2. 3. 4. 5. & 6.

¶ Do cap: deest s^uper q^uo sit dⁱscipline n^o p^ria
cum & Mathematica adeoq^{ue} n^o p^ria p^ria naturae
p^ria & Mathematica
ca^usa dⁱfferent. & dⁱscipline Mathematicas. Dⁱfferunt aut^{em} s^uper
more aliam^u s^uper dⁱscipline n^o p^ria: Vide q^uo s^uper
dⁱscipline dⁱscipline n^o p^ria. Et
aut^{em} p^ria s^uper s^uper dⁱscipline n^o p^ria p^ria
na^u musica & astrologiam q^uo s^uper media n^o p^ria
t^u naturae p^ria mathematica. Et in^o p^ria
natura plana solida longitudo & p^ria p^ria
q^uo inveniunt^{ur} in corp^{or}ib^{us} ad p^ria naturae p^ria
tib^{us}; Rurs^{us} aut^{em} Astrolog^{ia} celestium p^ria
a^utem ut nota figuram & id genus alia
ple^{na} p^ria n^o p^ria celestium res n^o p^ria
tel^{us} n^o inveniunt^{ur} dⁱscipline q^uo p^ria n^o p^ria

à se mutuo distinguantur. Antiqua Mathematica & Geome-
 tria q² proprie & exacte Mathematicae n^o n^o
 compellari solent à p^ota n^ota distinguuntur multo
 magis congruè habent. Ardet aut^{em} sentia conu^o
 cap: 2do q² cum S^o rona & alijs asserit p^odi
 aut^{em} suas medias magis esse Mathematicas quã
 physicas: tum q² in vulgata mathematica u^o d^o
 explanari p^otionem conueniant: tum q² ab ijs
 q² se Mathematicos profitemur tractari so-
 uent: tum u^o n^o q² affectiones q² d^o subiectis
 eandem demonstrant p^o media geometrica & arith.
 metica ostendi solent: Demonstratio u^o d^o sua
 eo p^otinet unde media desunt in modum ueluti
 forte q² p^ota sit in scientijs idem sentit col.
 2do phys c. 2. q. 4. Si dicas suas speculatiuas obiectis
 unitatem ac distinctionem suã desumere p^o ab
 abstractione à nobis & mat^o: q² cum hæc sua media
 siue Mathematica in gradu abstractionis in
 p^ota querant n^o t^o magis s^o simplici
 p^otaates esse dicendab. Minor p^ota: q² linea form^o
 hæc: in p^ota certo q² p^ota q² hanc dubie sub sen-
 sum cadunt nec à mat^o rone abstrahunt. Re. Solutio.
 p^ota licet hanc distinctionem p^ota quãda
 ep. se sub sensum cadunt; sum id t^o quod

Media sua magis
 Mathematica quã
 physica.

Subalternitate ista à Subalternatibz deservit
sub sensum non cadere sensibilem magis ac magis
attingere: Hoc aut illarum in suis subal-
ternantibz convenientia maioris momenti est quia
ea q̄ ex altera pte in sensibilibz rebz habet
affinitas; ac p̄inde magis censenda est Mathe-
matica quā naturalis. Alia q̄da arguta solutio
à Tol. loc. cit. q̄ ibidem alia q̄dam ad hoc

Vide Tol.

no parum faventia tradit & explicat.

De qua agat Aristoteles in 3° cap. 3° hinc disputat de causis aggradiis cuius ha-
bitatione eam res affect: q̄a naturae p̄tina p̄p̄-
ta est suis & cognoscere q̄ quid res sit cogitare
sicut Entium naturam ad suos fontes & principia
reducere; q̄ nemo p̄ se ab eo potest nisi tenent
causas rei usq̄ ad p̄tē & proxima. Cap. 3° hinc
proprie sequentijs disputat de causis p̄ autem alijs
de fortuna & casu in 4to q̄ ubi q̄d sint iuxta
veterem opinionem in 5to q̄d sint secundum rei natura-
tes in 6to quomodo differant quomodo casus & fortuna
p̄cipue declarant Tol. & comitibus sequer.

De Fortuna & casu.
Quarta vis.

Omnes naturae fortunae rationibus omnibus illis que

agat h̄ potig ipsum efficiens nō suo ad agendum p̄mo
neat: Est q̄ fortuna cā efficiens ut dicit
quoy. fides c. 6. textu 85. Adde q̄ dicitur effi
ciens q̄ auct̄ ut excludant̄ cā efficiens p̄ se.
Accipit̄ aut̄ cā efficiens q̄ auct̄ nullis modis
ut utre ē apud eccl. 9. 9. fundamento 1. De m̄
talam auct̄um &c. ut excludant̄ ad h̄c illa
q̄ nō finat̄ p̄ electionē & liberationē aliquid
quā: Unde et si q̄ cultro digitorū naques p̄
ulla d̄ liberationē referat̄ inling sibi n̄ ligat̄ rōh
tio illa s̄cū potig referans nō fortuna s̄ aff̄
& inling nō effectus fortuitus s̄ planē casualis
dr. Vocat̄ poro fortuna agens p̄ finem; non
q̄ fortuna intendat̄ effectum fortuitū s̄ q̄ effectus
fortuitus p̄ sit comunit̄ cum effectu q̄ ad agē
p̄ se intendit̄: sic fodiens terrā p̄ dubio ex ele
ctione p̄ fixem fodit̄ mirum ut a deficiet ut con
dat mortuos sepulchro si cā thesaurū p̄ter
pertationē referat̄ thesaurū effectus fortuitus ipse
nō homo fodiens & certum effectum acceper̄ bonum
ut sepulchru intendat̄ fortuna appellat̄. Quā
vis igr fortuna cā rōe ut fortuita est nō agat
p̄ finem necis t̄ est in eo agente q̄ agit

Quare addat̄ effi
cens p̄ auct̄.

Vide rōh̄.

Quare addat̄ rōe illam
auct̄um &c.

Quare fortuna n̄ est q̄
p̄ finem.

NB.

de quatenus agit ex electione pp. finem. Notanda
 porro e' tantum fortuna de respectu eorum effectuum
 q' raro eveniunt ad excludendum naturam effectus
 q' natura sua pp. aut plerumq' quatenus est enim esse,
 et ipse non tamen effectus quosumq' raro contingentes
 esse fortuitos s; eos tantummodo q' ita raro fiunt
 ut ad nullam certam & determinatam causam sequa-
 tur & ad quos ut ex natura sua nulla causa ordi-
 naria ita necessarium ipsi ad nullam dicitur causam ex
 natura sua determinate ordinari ut patet de hoc,
 fawro q' a fortione non pendet: Si a causa
 penderet tunc ut pp. ut plerumq' ponitur effectus
 q' tamen non fieri clarum e'. Atque licet Eublypsi
 raro fiat fortuitus in effectus non est q' certam
 & determinatam causam habet nempe in dispositione ter-
 rae qua posita necesse e' infallibilit' p' h;
 unde illa in prospectu raro fieri dicitur q' ad passim. Alia vero.
 si in intentione non sua causa non necesse sequitur. Adde
 q' fort' intentione agentis cum causa ex supra
 non effectus hoc ipso q' intendit
 ut dicere ut indirecte ut implicite ut expli-
 cite fortuitus esse definit: Atque q' actu fortu-
 itate intendit quod p' tamen an ex illi actu

Quia effectus ratione
 fingentes dicuntur
 fortuiti.

Quare addit p' hanc
 intentionem.

Quare addit qd si sit
si non est.

de ppa ptem a e effecty forluty nec peccant
fortuna. Adde dicit qd si sit tantu moneti
ut excludant effecty p autu e tantu pcedentia sui
ut p se mendi possint ut si qd animi caa manebant
tant inveniat aiuntla vnde ait Atores c. 6. Ea i
fortuna fieri qd calensq deliberatoe digna cum sint
casu eveniunt qd q iudicio rous & p electionem
agunt; In deliberatoe u non cadunt nisi casuali
tunc mox tati.

In casu.

Ad CASUM qd attinet dicitur in eodem modo
quo fortuna dicitur loco vocis p electionem
ponat vox su electione seu proposito. Ex quo
patet fortuna ee propria agentiu p electio
one & q voluntatez hnt; Casu u ee con
tari agentiu p electione no In quatenus talia
sunt qua agentiu su electione: Na dicitur
diximus vulgus temere m f h m ea no fortuna
sz casu e & equus potum vadens atqz mitem
re auera respicit casu & auera repta effecty
casualis est. Quod aut dicitur aliter istud quod
casu sequi dicitur suspici pp finem dicitur modera
dum est ut ut aliu suspiciant pp finem ut ee
to eiusmodi sicut ut fieri ac suspici possint pp
finem: vnde si qd deliberatoe de pp nullu
finem.

Nota bn.

fixo finis barba aut soty oculis sibi ornate esse
 atq; ille casualis est licet nullo illa qua seculis
 e aliu ob finem a fuerit suscepia apta in est
 ut suscipiat p finem. Breuid. ita et finis pot
 fortuna. fortuna e' caa p aucto efficiens in his *Definitio Fortune*
 q' sunt ex electioe raro & p' finis. *Casus*
 hoc no. Casus e' caa efficiens p aucto in his q' sunt su *Def. Casus*
 electioe raro & p' finis.

Verum una hac difficultates omniu a' pauca. In
 primis - n. fortuna udr et ee una eam q' sit ad *Difficultas 1.*
 utrumlibet - n. una ea q' exque sunt atq; no' sunt
 ut stare a' stare sedere a' sedere licet n.
 ut ait Amicia eiusmodi effectus a' sint fortune et *Amiciae opinio.*
 spera voluntatis a' qua determinatur & impant. It
 in fortune respectu virtutis motus q' est in ani
 mali; hinc - n. q' a' ipra in differeos est ad ambula
 dum & no' ambuland' casu accidit ut s' ambulat
 ut no' ambulet. Sed hac Amiciae opinio a' p'lo *haec opinio no' placet.*
 usq; requit: q' effectus ille no' op' fortune q' p'lo
 mag' & frequent' fit & q' determinata causam
 sequi atq; intendit s' ambulare sedere licet. sic
 quom' & pleruq' sunt a' terminataq; sequunt
 causa' ut nre voluntate, impantem a' qua p'cedit
 ambulao' s' d' terminatoe & operum. Denide
 sequ' hic effectus virtute' motus a' qua effectus.

quod dicitur quod virtus est causa per se de determinata illius
 limitationis cum a nulla facultate alia effici possit
 unquam. Et ac recipere possit virtute in actu fortis
 ponatur ambulatio. Vnde eius effectus est ambulare
 stare &c. non sunt effectus fortis. Sed casualis
 per se. Unde dicitur argumentum omni effectus est aliqua causa per
 se et fortis in suis effectus. Quod deo omni effectus
 habet aliqua causa per se ut videtur ut particularis: iam
 est effectus fortis causa motus per se habet. Non res
 in eorum virtutum in se non frigidi est. Maxime
 non dicitur effectus fortis cum nullus effectus sit ut
 esse possit quod est non videtur ac intendat. Et cum
 alia causa motus non sint determinata ad unum
 sed ad omnes effectus secundum naturam dispositione per
 ducenda. Ex quo fit illud et per effectus non
 dicitur: Particulares vero causa ut ad unum effectus
 particularis producendum determinata sunt secundum naturam
 suam limitatione ita hunc solum intendunt ut
 ignem aqua aqua. Ex quo fit ut respectu par
 ticularium causarum nulli effectus fortis de casu
 aliter evenire possint. Non potest autem respectu
 quod quia casu aut fortis fieri his verbis ex d.
 Augustino 3to de civitate cap. 4. potest ostendit
 Cominbr: q. de fortuna art. 1. Nihil in ista tehyce
 atura amplissima inensay republica est q. non

Obiecti. 2da.
 Solutio.

Probatur respectu dei
 cum sit fortis et.

et interiori atq; intelligibili causa sumi imperatoris aut
 iubeat aut p mittat. Idem ab eodem m lib:
 83. q. 34. sic probat: Quicquid casu fit te,
 necesse fit; quod temere fit in providentia fit;
 et ex divina providentia regula nihil quidbit.
 et respectu illius nihil temere aut incofortita
 potest audivere. patet et inde quia si quod fit compa
 ratione dei fortuito q; hingeret foret degece
 caa p aucto alium effectus: si hoc fieri non potest;
 tum quia omnia caa p aucto et alia nobilitate
 ad qua renocet; tum quia q; e' omnia p aucto
 inficere incurrunt in effectum q; in deum a cadit.
 Si dicatur omne effectum aucto sumi esse a caa particulari obiecto
 q; omne effectum hinc caa, particulari p se habeo re
 gando consequi na p aucto & non p se auipit ta
 li effectus. Et sic a caa particulari. 3^m Argum Obiecto 3ta.
 Effectus fortuitus p se pendet a fortuna & fortuna
 e' caa p se & non p aucto. Sedet indefinite
 loquendo uerum e' p se na effectus fortuitus a' pot
 provenire ab alia caa qua' a fortuna; non e' in
 fortuna caa p se definite loquendo quasi se.
 a' fortiore v.g. ut ab ambulatoe niuendo the
 sauri dependeat. 4^m Argum. Cu' t' se sum Obiecto 4ta
 respicit ab eo q; fodit terram caa illius effectus op
 Determinata & nota. cu' non sit alia qua' ipsa

Solutio.

Obiecto 3ta.

Solutio.

Obiecto 4ta.

Solutio

tercia solutio: qd fortuna n̄ ē caūa indeterminabil
nicerta. Quia et si hac caūa pp̄ qua n̄ uerget
ē thesauri sit nota & determinata post qua
reft̄ ē caūa h̄i c̄er p̄ quab̄ respicī p̄t̄ thesauri
ēq̄ m̄d̄itate p̄t̄ de m̄d̄eterminata n̄ thesauri
inuenire in multib̄ & m̄finitib̄ causis accidit aut

Alia solutio

Thesauri. Deinde dico et post inuentione
thesauri caūa n̄ ē determinata; saltem
n̄ est qd solus v.g. sit determinata caūa p̄
tm̄ determinata & certo a nobis cognoscitur post
inuentione thesauri caūa ita nicerta ē
aut̄.

DB.

Notanda porro qd hoc 2do libro
tept̄ 33. dicit Auctor v̄t̄m̄ & fortuna v̄na
idem uersari; qd illud tm̄ agens qd v̄t̄m̄ p̄
tm̄ est qd ualeat ex electione agit fortuna h̄i
p̄t̄: recte in uoluntate d̄m̄ p̄t̄i for̄ fortuna
auidere ex d̄ferm̄ v̄t̄m̄ qd a p̄t̄i p̄uideri
oia fortuna neq̄ p̄t̄ eiq̄ in uoluntate accidat
Vnde n̄ negligant 2do magnum uicium ē qd dicit p̄t̄
Vbi multa est v̄t̄m̄ ibi parū ē fortuna & uicium.
Cuius qd n̄ prudentior & sagacior ē eō pauca
eueniūt illi p̄t̄ experientia. Huius spectat et illud
Platonis & Item Aetii: Fortunā eō inimicā act̄
ē aut̄ fouā d̄ comite; impit̄e p̄t̄. n̄ aboriat

n^o sunt quippe q^o certis normis ab intellectu y^ostribu^o
p^ostia. Alia q^o t^o fortuna casusq^o p^ostio aserunt
eo dicitur fte itegedz.

Cum fortuna & casu magna affinitate ut factu
q^o v^orum & quomo^o de h^o b^o explicat Tol: q. 11. & vide Tol:
coit a p^ostio cu^o Boetio sic mo^o t^o h^o h^o: Factum est Defio rati.
inherens rebz nobilibz imobilibz dispositio p^o quam
Divina providentia sunt quaz^o recitit ordinibz.

Qua^o ut itigab nota: cum D^og^o causis r^o dicit
mediatibz fieri oer effectz producat p^o emfmodi Notati
caaru^o ordinio dupliu^o p^ostio rari p^o ut in Deo
e^o siq^o uscah providentia & t^o h^o h^o: h^o ordi
nis rari in divina r^o k^o ex ipenb. r^o do p^ont
e^o in causis ordinabil^o directibz a Deo ad effectz
p^oducendos; qua^o eo fte p^ostio ordinio qua^o rati
roem obtinet. De^o ordo seu dispositio rebz nobi^o Expliat t^o h^o rati.
libz inherens q^o aia^o r^o de^o in se spectata mu
tationi se obnoxia & in hanc ut illam p^oter
cadere p^ont: Appellat^o nihilominz idem ordo imobi
li^o q^o p^ostio e^o ac firmz n^o in se ut absolute p^o
relaty ad divina^o providentia^o e^o qua^o velut fo
te profluit. Quommo^o aut^o Factum formalit^o
factu^o ordinem spectatu^o sit relatio p^ostio ordinis
adeoq^o ut sic nihil efficiat effectus in alyz

Vide col.

ut pro causis istis ordinatis inferatur, cetera
Vide apud Coletum.

Capitulum 7.

Capitulum huius cum reliquis conexpone glosis tractantibus
numbris: utique quoniam hanc varias causarum modos in per,
veribus receperunt neque sic mille fortassis occasione
capiat epistolarum plura esse causarum genera quatuor.
Unde quaternarium numerum asserunt neque glosas.
Nos aliorum potestatem exemplo per genera quatuor
dicemus et causa et effectus divisione. Deinde in se
et sequitur qua timentur brevitatem disputabimus.

Quid sit causa.

Quaestio 1a.

De causis agit Aristoteles in philosophia Logica quae, et in
Metaphysica alibi in atque alibi. Item Logica agit
De causis ea ratione ut sit principia cognoscendi et
endi quippe in se sit rem per causa cognoscendi
et tam et nota qua et similia in Metaphysica duo legi
ca potissima ex causis procedunt. Metaphysica
agit de causis quaternis causa et effectus dividunt
sunt; huiusmodi esse sunt autem causa aut causatum.
At philosophia eo glosis nota, causam explicat sub
tunc ordinem sunt atque ad naturam rem cognoscere

Quoniam Logica agit
de causis

Quoniam Metaphysica

Quoniam philosophia